

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи),
Міністерства освіти і науки України, м. Харків прийняла рішення
(підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 – Гуманітарні науки
(галузь знань)

на підставі прилюдного захисту дисертації "Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і
трансресивні стратегії Безодні"
(назва дисертації)

за спеціальністю 033 – Філософія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

"01" лютого 2024 року.

Гончарова Семена Олексійовича 1996 року народження,
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)

громадянин України,

(назва держави, громадянином якої є здобувач)

освіта вища: закінчив у 2019 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю Філософія
(за дипломом)

Працює старшим викладачем кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора
Й. Б. Шада філософського факультету в Харківському національному університеті імені
(посада)

В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, м. Харків
(місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

з 2022 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна
Міністерства освіти і науки України, м. Харків
(найменування закладу вищої освіти (наукової установи),
підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Перепелиця Олег Миколайович
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),

доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені
професора Й. Б. Шада
(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Здобувач має 5 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій (зазначити три наукові публікації):

1. Гончаров С. О. Творча спадщина Юрія Мамлеєва: філософія і / або література? Вісник
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2019. № 61. с. 72–78. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2019-61-8>

2. Гончаров С. О. Утризм «Я» Ю. Мамлеєва як особливий вид метафізики. Вісник Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2020.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. **КАРПЕНКО Іван Васильович**, доктор філософських наук (09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури), професор, декан філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (голова).

Роботу оцінено позитивно, зауважень немає.

2. **ПАНКОВ Георгій Дмитрійович**, доктор філософських наук (09.00.11 – релігієзнавство), професор, професор кафедри культурології та медіа-комунікацій Харківської державної академії культури (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження.

1. Навряд доцільно стверджувати, що ситуація нарцисичного "Я" відкидає позитивний аспект свободи ("свободу для") на підставі уподібнення нарцисичному свавіллю. Ідея "Великої Росії" передбачає не автономічне позиціонування самості, але її гетерономію щодо суспільного порядку, наділеного священним ореолом. Названа ідея за своїм характером покликана обмежити індивідуальне свавілля за допомогою вказівки на індивідуальну відповідальність кожного росіянина за "велике майбутнє російської нації". Мабуть, у цьому разі критику доцільно здійснювати не за ігнорування позитивного боку свободи, а за її вузьконаціоналістичну редукцію, що зводить цінність свободи до партикулярного російського міту.

2. Слід висловити незгоду з авторською декларацією ігнорування Ю. Мамлеєвим постаті Іншого, заперечення якої зумовлюється нарцисизмом. Значення Іншого володіє широким обсягом свого буття, до якого належить все, що виходить за межі "свого", а не тільки індивідуальне "Я". Наприклад, Безодня являє собою модифікацію трансцендентного Інакшого, а соціокультурний простір Європи — модифікацію ворожого Інакшого щодо російського топосу "свого". У такому разі, як і в попередньому, критика розглядуваного вчення є доцільною в напрямі певного ціннісного ставлення до різноманітних модифікацій Іншого в координатах мітології "Великої Росії" як аксіологічного обрїю "свого" й безумовного критерію прийняття або відкидання Іншого.

3. У дисертації доречно глибше проаналізувати хаосологічний зміст ідеології Ю. Мамлеєва, що справила значний вплив на концепцію утризму, метафізику Безодні та мітологему "Великої Росії". Названі вчення позиціонуються протиотрутою глобальному хаосу, який, згідно з широкою громадською думкою, неминуче веде світ у прірву. Хаос простежується на індивідуальному рівні ("Безодня в мені"), а також у світовому масштабі. Своєю чергою утризм представлений антропологічною й соціальною моделлю, заснованою на холістичній антропології, покликаний забезпечити цілісність людського ества і духовних устремлінь. Згідно з переконанням мамлеєвців, ця обставина дасть змогу сконцентрувати хаос у людській свідомості, що розсіяна довкола різношерстої мозаїки умовно-емпіричних орієнтирів, і згрупуватись довкола "єдиного духовного центру". Здійснення такого завдання мислиться виключно в обрїї ідеалу "Великої Росії", але ніяк не за її межами. У зв'язку з цим у дисертації доцільно приділити пильнішу увагу з'ясуванню ролі хаосу як соціально-детермінантного й дискурсивного фактору формування мамлеєвської ідеології, а також її привабливості в значенні шляху подолання світової кризи. Із наведеною обставиною тісно пов'язується віра російської еліти у "Велику Росію" і надія на її всесвітню місію як "визволителя" світу від кризи, що охопила його.

4. Викладена обставина дає підставу засумніватися в утвердженні позиції байдужості Ю. Мамлеєва до навколишнього світу на підставі нарцисизму. "Філософія світу-без-нас" пропонує "увібрати світ у себе" і пропустити його крізь призму свого "Я", щоб утвердити власне "Я" через

заперечення світу у стані його хаосу, в якому сучасна молодь, замість піклування про душу, дбає про придбання "гав'яного хліба", за висловом одного з однодумців Мамлеєва.

5. У підрозділі 3.2 для з'ясування метафізичних координат Абсолюту бажано пояснити термін "смертельний апофатизм" у співвіднесеності з апофатикою та з катафатикою.

6. Текст роботи викликає незгоду з деякими радикальними судженнями її автора. Вони зустрічаються у незначній кількості: 1) у думці про ігнорування розуму як специфічної риси російської культури (пункт 1.1.1), 2) про байдужість російського філософського запитання про душу і світ (там само), 3) про непослідовність російської філософії (пункт 2.1). Читач, знайомий із текстами російської філософії "срібного століття", навряд погодиться з наведеними судженнями. Мабуть, вони, найімовірніше, викликані різкою опозицією нинішніх співвітчизників щодо російської культури в умовах війни, що більшою мірою сприяє розумінню і співчуттю автору, але не критиці на його адресу.

Висловлені зауваження зовсім не суперечать загальній позитивній оцінці представленої до захисту роботи. Дисертація Гончарова Семена Олексійовича «Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні» є завершеним самостійним дослідженням із високою науковою значущістю та новизною. Робота виконана на високому теоретичному та методологічному рівнях та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Гончаров Семен Олексійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 033 – Філософія.

3. **ШЕЛКОВАЯ Наталія Валеріївна**, кандидат філософських наук (09.00.01 – історичний та діалектичний матеріалізм), доцент, доцент кафедри політологічних та культурологічних студій Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (**офіційний опонент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження.

1. Як мудро вважали давні греки, в усьому потрібно дотримуватися міри, середини, це і є ознака мудрості, яка є сутнісною ознакою філософа. В дисертаційному дослідженні дуже відчутний максималізм, який зрозумілий через вік автора (молодим притаманний максималізм), але заважає більш глибоко зануритися у дуже складну сучасну політично-культурну ситуацію в Україні та Росії, зазирнути під воду «айсбергу» російсько-української війни та особливостей українського та російського менталітету. Хоча автор і намагається різноманітними філософськими методами побачити підводну частину цього айсбергу і ці намагання дуже цікаві.

2. Не можу погодитися з думкою автора, що «Філософія вимушена завжди починати спочатку, вона не може щось перестрибнути чи проігнорувати» (с. 32), бо вся історія філософії, це абстрагування, суть якого в ігноруванні несуттєвих (з погляду певного філософа!) якостей світу та людини, перестрибують через те, що заважає рухатися в певному, обраному даним філософом, напрямку. Одні філософи ігнорують живу людину з усіма її турботами та почуттями, перетворюючи її на неживий суб'єкт пізнавальної діяльності, що має місце в усіх раціоналістичних напрямках філософії, а у феноменології, як відомо, дослідження починається з «феноменологічної редукції» – «очищення» змісту свідомості від «натуралізму» та «психологізму»; інші – навпаки, зосереджуються на осмисленні життя людини з усіма її перипетіями й їхнім ірраціоналізмом (екзистенціалізм, філософія життя). Більш за це, сам автор у підрозділі 4.2.3. «Топологічні альтернативи Безодні: liminal spaces, gaps, heterotopias» пише: «Метамодерна картина світу, що вже замістила собою епатажні «стрибки» минулого, приділяє значну увагу постійному коливанню, перехідним та проміжним станам, мерехтінню всередині самого буття та драми повсякдення» (с. 165).

3. У 1 підрозділі 1 розділу «Мамлеєвський міт: проблема, контекст, метод опрацювання», спостерігається, на мій погляд, непослідовність думок при аналізі особливостей російського менталітету. З одного боку відчувається, що дисертант належить до прихильників раціоналізму, що

закреслює правомірність будь-яких ірраціональних підходів у філософії та світогляді, коли описує як негативну якість «нехтування розумом» (с. 31), «ідею русского безумія» (с. 67), «послідовне в своїй непослідовності російське не-мислення» (с. 63), «відсутність філософської системи чи єдиного вчення, ідейна суперечливість, ... хаотичність» (с. 64). А з іншого боку, з радістю констатує, що «На щастя, світ лишається невловимим, а ціле завжди перевершує суму власних частин» (с. 32), тобто світ і події в ньому невіддільні розуму і сам же цитує роботу С. Франка «Незбагнене» про неможливість раціонального пізнання повністю пізнати будь-що.

Незважаючи на представлені зауваження, вважаю, що вони не знижують теоретико-методологічного рівня роботи, а є скоріше рекомендацією та демонстрацією подальших шляхів розвитку досліджуваної проблематики та філософського мислення. Дисертація Гончарова Семена Олексійовича «Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні» за рівнем теоретичної обґрунтованості, солідною методологічною базою, новизною отриманих результатів та їх значенням є завершеним самостійним дослідженням, а його автор – Гончаров Семен Олексійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 033 – Філософія.

4. ПРОКОПЕНКО Володимир Володимирович, доктор філософських наук (09.00.05 – історія філософії), професор, професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (**офіційний рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження.

1. Автор дисертаційного дослідження визначає ідеологію «рашизму» як політичну релігію, з чим я повністю солідаризуюсь, але чомусь не робить абсолютно, на мій погляд, логічного наступного кроку – звернення до політичної теології. Тим самим автор позбавляє себе можливості використання цілої низки ідей та методологією видатних політичних філософів (хоча б Карла Шмітта, який навіть не згадується у тексті роботи і списку використаної літератури). Крім того, виникає питання: «Чи не належить (певною мірою) дослідження С. О. Гончарова саме до галузі політичної теології?».

2. Коли автор дисертаційного дослідження наголошує на тому, що «повне та детальне розкриття генеалогії цих трьох мітів (про «русскій мір», про «особую русскую ідею», а також про «загадочную русскую душу» – непросте завдання, котре потребує окремого дослідження, ми ж маємо лише зазначити їх спільний фундамент та характер зв'язку із мітом мамлеєвським» (С.32), він, як на мене, знову відмовляється від можливості зробити своє дослідження більш масштабним, позбавитись від занадто концентрованої уваги на особистості Юрія Мамлеєва.

Але зазначені зауваження не є принципово критичними, вони не знижують загальну високу цінність дисертаційної роботи і не впливають на якість дисертаційної роботи та обґрунтованість висновків. скоріше це побажання і поради на майбутнє. Дисертація Гончарова Семена Олексійовича «Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні» є завершеним науковим дослідженням, обсяг, якість та оформлення якого відповідають усім чинним вимогам, а саме вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Робота є актуальною, а одержані висновки обґрунтованими, достовірними і такими, що мають теоретичне та практичне значення й наукову новизну. Враховуючи актуальність, обґрунтованість наукових положень і висновків, наукову новизну та практичну значущість, а також дотримання академічної доброчесності, слід зробити висновок, що автор дисертації, Гончаров Семен Олексійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 033 – Філософія.

5. ЗАГУРСЬКА Наталія Віталіївна, доктор філософських наук (09.00.04 — філософська антропологія, філософія культури), доцент, професор кафедри теоретичної і практичної філософії

імені професора Й. Б. Шада філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (офіційний рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження.

1. Робота збагатилася б, якщо б автор вийшов за межі однорідного кола джерел та літератури та звернувся до дотичних праць дещо іншої традиції. Це могли б бути розвідки суб'єкту нестачі Альтюссера («Людина, ця ніч»), або «безодні» в інтерпретації Шеллінга Гранта («Хімія темряви»). Втім, це могло б знизити наразі притаманний високий ступінь цільності.

2. Ряд liminal spaces, gaps, heterotopias як альтернатив метафізичному реалізму може бути доповненим й іншими концептами філософії простору, наприклад, стрічкою Мебіуса, Борромеева вузла, складина тощо.

Але зазначені зауваження є скоріше напрямками до подальших досліджень, не знижують загальну високу цінність дисертаційної роботи і не впливають на якість дисертаційної роботи та обґрунтованість висновків. Дисертація Гончарова Семена Олексійовича «Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Гончаров Семен Олексійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 033 – Філософія.

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,
"Проти" 0 членів ради,
"Утримались" 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує
Гончарову Семену Олексійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)

ступінь / ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки
(галузь знань)

за спеціальністю 033 – Філософія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова разової спеціалізованої вченої
ради

КАРПЕНКО І. В.
(прізвище, ініціали)